

Gävle kommuns implementering av

**Strategi lärande för hållbar
utveckling**

- erfarenheter från följeforskning

Thomas Tydén

September 2016

Sammanfattning	3
Bakgrund	4
Följeforskningsuppdraget, syfte och genomförande	5
Kompetens.....	5
Nyttjad kompetens - vad gör vi idag - den egna berättelsen	7
Nyttjad kompetens - vad får man säga	9
Formell kompetens och behövd kompetens - samverkan med högre utbildning	9
Projektets ledningsfunktioner.....	10
Styrgrupp	10
Referensgrupp	11
Politikermedverkan	11
Projektgruppen	11
Konkretisera effekterna av miljöproblemen.....	12
Kommunikation.....	14
Några erfarenheter och idéer om olika informationsaktiviteter	14
Acceptans - legitimitet	14
Återkoppling.....	15
Föräldrar	15
Externa målgrupper	15
Kommunens kommunikationsarbete.....	16
Informationsöverflöd.....	16
Atlas	16
Signalvärdet.....	17
Resurspersoner	18
Övrigt	18
Konkurrens mellan olika aktörer.....	18
Lära av historien - Vad var det som gick fel?	18
Disciplinernas tyranni	18
Projekt – Process.	20
Som man ropar får man svar.	20
Så kom utbildningsförvaltningen med	20
Måluppfyllelse - Grön flagg eller?	20
Vad händer sedan?	21
Referenser.....	21
Bilaga 1	23
Strategi lärande för hållbar utveckling inom Utbildning Gävle.....	23
Bilaga 2	25
Implementering av Strategi lärande för hållbar utveckling.....	25
Bilaga 3	29
Strategi för Lärande för Hållbar Utveckling - Projektorganisation.....	29
Bilaga 4	30
Kommunikationsplan lärande för hållbar utveckling 2016.....	30

Sammanfattning

Denna PM innehåller erfarenheter och reflektioner från den följeforskning som bedrivits i anslutning till Gävle kommuns satsning på implementering av sin *Strategi lärande för hållbar utveckling*.

Den projektgrupp som utsetts att arbeta med implementeringen har i allt väsentligt genomfört de aktiviteter som är fastslagna i projektets handlingsplaner för åren 2015-2016. Några få punkter i planen återstår att genomföra som t ex se över skolgårdarna, tydliggöra framtida verksamhetsbehov, möjliggöra ytterligare forskning inom LHU i Gävle genom nyttjande av det samarbetsavtal som Utbildning Gävle har med Pedagogiskt Utvecklingscentrum Dalarna (PUD). Projektgruppen har under 2016 påbörjat detta arbete genom samtal med PUD.

I de intervjuer med skolpersonal som genomförts inom ramen för följeforskningen får projektgruppen mycket positiva omdömen. Deras uppsökande arbete och stöd gentemot personalen på kommunernas förskolor och skolor omvittnas som värdefullt och stödjande. Den vikt som kommunen lägger vid miljöfrågor blir tydlig för personalen genom projektet. Projektet uppfattas som en tydlig signal från förvaltningen att LHU har hög prioritet.

Projektgruppens arbete hade inletts med såväl enkätundersökningar som intervjuer med pedagoger för att få input till hur arbetet skulle bedrivas. Detta hade även kompletterats med en genomlysning av vad aktuell forskning pekar på i detta sammanhang och man hade direktkontakt med ett antal forskare i ämnet. Ett bärande tema i detta förarbete var betydelsen av att initiativ inom LHU-området bör ta avstamp i det LHU-relaterade arbete som redan pågår på förskolorna/skolorna. Trots det så uppfattade ett antal förskolor/skolor den initiala informationen om projektet som en ny pålaga som lades på toppen av den dagliga verksamheten. Projektet kom då alltmer att ta formen av ett dialogprojekt där samtal fördes om vilket arbete som skolorna redan bedrev inom *Strategi lärande för hållbar utveckling*. Genom att projektgruppen alltmer utgick ifrån varje skolas pågående verksamhet och deras arbete med att identifiera i vilken utsträckning verksamheten behövde utvecklas med aspekter på LHU försvann den initiala kritiken om nya pålagor från förvaltningen.

Betydelsen av att göra en verksamhetsanalys diskuteras i rapporten. En analys som leder fram till strategier för LHU som kan se väldigt olika ut beroende på skolornas varierande utgångspunkter och förutsättningar. Mångfald och diversitet blir något positivt.

Uppdraget för projektets styrgrupp och referensgrupp har varit vag och behöver stramas upp.

Kommunikationen från projektet till olika relevanta målgrupper har successivt utvecklats men det finns fortfarande en del utvecklingsarbete att göra för att öka nyttan av projektet.

I rapporten lyfts frågan om hur man kan hantera krockar när olika projekt samtidigt kommer utifrån som t ex LHU-strategi, skolverkets satsning på matematiklyftet och på läslyftet, kostpolicy mm.

Hur hantera tveksamheter från målgruppen, finns det utrymme för oliktankande?

Vad händer när projektet är slut?

Bakgrund

Denna PM innehåller erfarenheter och reflektioner från den följeforskning som bedrivits i anslutning till Gävle kommuns satsning på genomförande av sin *Strategi Lärande för hållbar utveckling* (bilaga 1).

Bakgrunden är att Gävle kommun har en ambition att bli en av de bästa miljökommunerna i landet att leva, verka och vistas i. Kommunfullmäktige beslutade den 13 juni 2013 om ett miljöstrategiskt program med mål inom sju olika målområden varav *Information och utbildning* är ett, och detta ska genomsyra de övriga målområdena. Ett skäl som angavs för detta var att det behövs kunskap och beteendeförändringar för att nå övriga mål. Under detta målområde - information och utbildning i det miljöstrategiska programmet, finns ett delmål att ”Alla elever ska ha kunskap och handlingskompetens, i förhållande till sin ålder, för att kunna agera hållbart”. En viktig åtgärd blev då att ta fram en strategi för att arbeta med lärande för hållbar utveckling på i de kommunala skolorna från förskola till gymnasium. Under 2014 togs *Strategi lärande för hållbar utveckling* fram på Utbildning Gävle, och i mars 2015 antogs strategin av Utbildningsnämnden.

Syftet med satsningen på *Strategi lärande för hållbar utveckling* från förskola till gymnasium var att långsiktigt bidra till ökad förståelse och handlingskompetens kring hållbar utveckling hos Gävle kommuns barn och unga för en mer hållbar framtid. En viktig del av syftet var att underlätta för kommunens pedagoger att utföra sitt uppdrag enligt kommunens och skolans styrdokument så att lärande för hållbar utveckling blir en given del av den dagliga verksamheten. Genom detta ges alla barn och unga likvärdiga förutsättningar för kunskap och handlingskompetens kring lärande för hållbar utveckling.

Det första steget var att ta fram en strategi och det naturliga andra steget var att arbeta med implementering av strategin. Det är Utbildning Gävle som ansvarar för implementeringen av *Strategi lärande för hållbar utveckling*, medan ansvaret för den konkreta implementeringen ute i verksamheterna ligger på cheferna. I bilaga 2 återfinns den plan som togs fram för implementeringen. En projektorganisation bildades för implementeringen och den bestod av en styrgrupp som var samma som ledningsgruppen för Utbildning Gävle. Vidare fanns vad som kallas uppdragsgivare/sponsor (dvs den organisation som finansierar projektet) och en arbetsgrupp på Utbildning Gävle bestående av uppdragsgivare, projektledaren samt ett antal pedagoger med uppdrag att förbereda och stötta implementeringsarbetet, så kallade hållbarhetspedagoger. I bilaga 3 återfinns projektgruppens sammansättning. Projektgruppen kompletterad med uppdragsgivaren i form av utbildningsförvaltningens miljöstrateg kommer fortsättningsvis i denna rapport att kallas *Projektgruppen*. Projektgruppen kom efterhand att krympa beroende på förändrade behov och minskande ekonomiskt utrymme. Stödet har fortsatt även under år 2016 om än i något mindre omfattning än föregående år. Målet med den fortsatta implementeringen är att nå bästa möjliga resultat vad det gäller att integrera strategin i den dagliga verksamheten för samtliga stadier inom kommunens skolor. Pedagoger ska, oavsett åldersstadium och ämne, vara insatta och kompetenta gällande lärande för hållbar utveckling så att barnen och ungdomarna får bästa tänkbara förutsättningar att bidra till en hållbar framtid för alla. Vidare avser man att vara en föregångskommun i länet och med regionala medel erbjuda stöd till andra kommuner med deras LHM-arbete. Hela arbetet kvalitetssäkras och utvecklas genom att använda sig av följeforskning. Sommaren 2015 knöts Thomas Tydén till projektet som följeforskare. Följeforskning är en aktiv utvärdering som pågår parallellt med att aktiviteterna i projektet genomförs (Svensson et al 2009). Tanken är att man genom följeforskningen systematiskt ska fånga upp erfarenheter och kunskaper från projektets arbete och återföra dessa till projektet efterhand. Därigenom ges möjligheter att

göra eventuella korrigeringar som bedöms nödvändiga för att nå projektets målsättningar. Denna PM sammanfattar reflektioner från följeforskningen.

Följeforskningsuppdraget, syfte och genomförande

Följeforskningen startade sensommaren 2015 och avslutas i september 2016. Den har bedrivits i nära samverkan med den ovan beskrivna projektgruppen för implementering av *Strategi lärande för hållbar utveckling*. I projektbeskrivningen anges att följeforskningen i första hand ska fokusera på frågeställningar som huruvida de åtgärder som vidtas för att nå målen i Utbildning Gävles strategi för lärande för hållbar utveckling är framgångsrika, samt om det finns andra åtgärder som skulle kunna vara mer effektiva.

Inom ramen för följeforskningen har det genomförts en rad intervjuer och möten med personer som är såväl direkt inblandade i projekten som personer som på olika sätt berörs av projektverksamheterna. Följeforskaren har medverkat vid ett antal möten i projektgruppen för projektet och där deltagit i samtalen samt även informerat om resultat från följeforskningen. Kontinuerligt har följeforskaren haft kontakt med projektgruppen för samtal och reflektion. Följeforskaren har vidare deltagit i möten med projektets referensgrupp och delar av styrgruppen. Därutöver har följeforskaren deltagit i ett antal möten som representanter från projektgruppen genomfört med personal vid kommunens förskolor och skolor. Vidare har ett antal intervjuer genomförts med chefer och miljöombud¹. Urvalet av intervjupersoner har gjorts såväl i samråd med projektledaren som deltagarna i projektgruppen eller på helt egna initiativ från följeforskaren.

Kompetens

Resonemang om kompetensförsörjning leder snabbt över till överväganden om vad som avses med kompetens och vilken kompetens det är som efterfrågas? En i sammanhanget användbar definition av kompetensbegreppet säger att kompetens bygger på tre hörnstenar; kunskap, vilja och förmåga. Den teoretiska kunskapen är inte tillräcklig. Människan måste också ha förmåga att använda kunskapen och därtill viljan att utföra handlingar. För att viljan ska infinna sig krävs, bland mycket annat, en arbetsmiljö som inspirerar och uppmuntrar delaktighet.

I forskning har kompetensbegreppet diskuterats och förtydligats. En central tanke är att kompetens inte utgörs av en uppsättning kunskaper och färdigheter något som tidigare förts fram. Istället visade resultaten att en människas kunskaper och färdigheter föregås av och baseras på hennes förståelse av sitt arbete. Inom ramen för sin förståelse utvecklar människan de kunskaper och färdigheter som hon använder sig av i utförandet av arbetet. Därigenom blir kompetensutveckling ytterst en fråga om att förändra rådande förståelse för arbetet till en som är kvalitativt bättre.

En annan viktig komponent är människorna i sig. Vilka de är, vad de har för ambitioner och hur de vill leva är troligen relevanta aspekter i sammanhanget. Detta visar tydligt hur komplext kompetensbegreppet är. Det exakta innehållet och de ingående delarnas betydelse för lyckosam och varaktig rekrytering av personer med rätt kompetens är en utmaning att ta

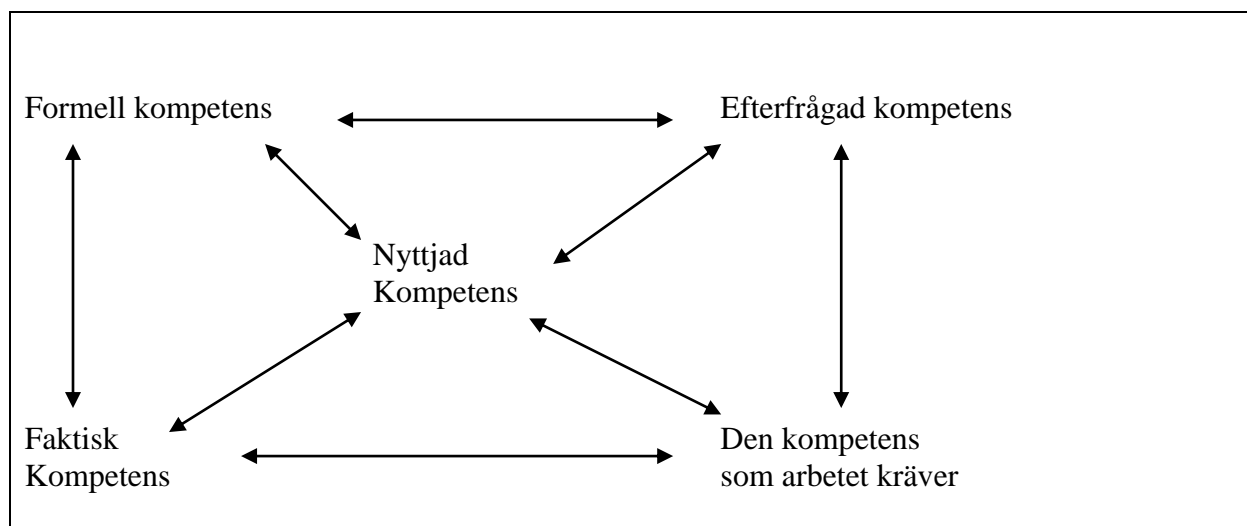
¹ Miljöombuden bytte år 2016 namn till Hållbarhetsombud

reda på. Sannolikt är det i huvudsak ett forskningsområde av generell karaktär varav en del kan vara av intresse i ett Gävleperspektiv.

I Gävles miljöstrategiska program kan man utläsa att de stora utmaningar som kommunen står inför till stor del är detsamma som för resten av landet. Det rör sig om bättre energianvändning och effektivare transporter, giftfria och resurssnåla kretslopp, bättre hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö och att värna natur- och kulturmiljövärden. Framgångsrika pedagogiska metoder och teoretiska perspektiv som de om kompetensbegreppet, som nämndes ovan, är rimligen till glädje för pedagogerna i Gävle kommun i deras arbete med att utveckla LHU.

Det är dock viktigt att understryka att detta inte räcker utan måste ses som intressanta inspel till det arbete som varje skola/förskola/pedagog måste föra för att utveckla sin pedagogik på ett sätt som stämmer mot det unika sammanhang som var och en befinner sig i. Vidare är det en utmaning att göra en egen verksamhetsanalys för att medvetandegöra och sätta ord på det egna arbetet. Ett teoretiskt perspektiv som kan underlätta detta arbete är hämtat från försvarsmakten och åskådliggörs i nedanstående figur 1.

Figur 1

Den efterfrågade kompetensen är dels relaterad till marknadskrafterna i form av utbudet av en formell kompetens på marknaden och dels relaterad till den analys som en organisation gör av sitt kompetensbehov. När allt fungerar finns det inget avstånd mellan den efterfrågade kompetens och den kompetens som arbetet faktiskt kräver. Inte heller mellan nyttjad kompetens och faktisk kompetens, det vill säga man kan använda sin kompetens på arbetsplatsen och den kompetens man har är samma som krävs för att lösa uppdraget. Den faktiska kompetensen påverkas mycket av i vilken utsträckning den kan nyttjas. Om man inte får nyttja den så riskerar den att efterhand försvinna.

Enkelt uttryckt kan man säga att i den bästa av alla världar finns det inga avstånd mellan begreppen i figuren. Verkligheten ser dock ofta annorlunda ut med varierande avstånd. *En viktig uppgift i projektet med LHU är att identifiera eventuella avstånd och fundera på åtgärder för att minska dem.*

Idealet är att den formella kompetensen motsvarar den faktiska kompetensen som i sin tur är den kompetens som arbetet kräver. Men det är inte ovanligt med ett gap mellan den formella och behövda kompetensen. Trots detta kan den formella kompetensen vara överordnad den behövda. Lärarutövande kan tjäna som exempel på detta. Arbetsgivaren strävar efter att rekrytera lärare med formell lärarutbildningskompetens men om det är ont om dessa på marknaden rekryteras obehöriga lärare för att fylla vakanserna. Den faktiska kompetens som arbetet kräver har vi inga bra mätmått på varför vi får nöja oss med den formella kompetensen vid rekrytering.

En tillkommande aspekt på kompetensbegreppet är att alltfler företag och välfärdsorganisationer kommer att engagera sig i CSR (Corporate Social Responsibility), ett uttryck för organisationernas samhällsansvar eller organisationernas medborgaransvar. Innebörden är att dessa organisationer, på eget initiativ, aktivt engagerar sig i samhällsutvecklingen. Det ansvar som nämns kan delas upp i tre delar:

- etiskt ansvarstagande
- miljömässigt ansvarstagande
- socialt ansvarstagande.

En intressant fråga att belysa är vilka förutsättningar som uppstår för klimatledd utveckling i (delar av) välfärdssektorn om utbildningsorganisationer i Gävle ökar sitt engagemang i CSR.

Nyttjad kompetens - vad gör vi idag - den egna berättelsen

Vad som upprepade gånger framhållits i möten och intervjuer i projektet är ett avstånd mellan efterfrågad kompetens och såväl faktisk som nyttjad kompetens. Förvaltningens implementering av LHU-strategin har ibland uppfattats som en ny pålaga, något nytt att ta itu med förutom de arbetsuppgifter man redan har. Dock har flera pedagoger berättat om hur denna uppfattning successivt svängt när de trängt djupare in i frågan och upptäckt att de faktiskt till viss del redan arbetar med dessa frågor och har en kompetens inom området. Att så var fallet hade inte alltid förvaltningen klart för sig i inledningen till projektet.

När det här med LHU kom upp från centralt håll kändes det som "oj ska vi göra det är också". Men när vi bröt ner det i bitar så lugnade vi ner oss en del. Ser vad man gör. Idag är det mycket kartläggning över vad man gör.

En av de intervjuade som arbetar som skolledare sa att första tanken som kom när strategin presenterades var:

Oj en ny sak som ska läggas på verksamheten. Man är allergisk mot alla som ska in i verksamheten, man har taggarna ut och vill skydda grundverksamheten.

Intervjupersonen kände inledningsvis som ovan beskrevs. Men det var innan de fick en riktig presentation.

Men sen när vi gick igenom vad som borde göras kunde vi se att mycket går ihop och är en del av det vi redan gör. När vi gick ut i verksamheten så innebar det också en inventering av verksamheten och då förändrades bilden på samma sätt – vi kunde efterhand bocka av utifrån vad vi redan gjorde.

Det ger mer respekt för personalen när externa inspiratörer startar från vad man gör istället för att de kommer utifrån och pratar om vad som behövs men inte är insatta i verksamhetens så att det kan relateras till vad som redan sker.

Projektgruppens arbete inleddes med såväl enkätundersökningar som intervjuer med pedagoger för att få input till hur arbetet skulle bedrivas. Detta hade även kompletterats med en genomlysning av vad aktuell forskning pekar på i detta sammanhang och man hade direktkontakt med ett antal forskare i ämnet. Ett bärande tema i detta förarbete var betydelsen av att initiativ inom LHU-området bör ta avstamp i det LHU-relaterade arbete som redan pågår på skolorna. Trots det så uppfattade ett antal skolor den initiala informationen om projektet som en ny pålaga som lades på toppen av den dagliga verksamheten. Projektet kom alltmer att utveckla den påbörjade dialogen där samtal fördes om vilket arbete som skolorna redan bedrev inom *Strategi lärande för hållbar utveckling*. Ett samtal som utgick ifrån varje förskolas och skolas pågående verksamhet och deras arbete med att identifiera i vilken utsträckning verksamheten behövde utvecklas med aspekter på LHU. Den initiala kritiken om nya pålagor från förvaltningen kom alltmer att tystna i takt med att förskolorna och skolorna tydliggjorde sin verksamhet inom LHU-området.

I möten med projektgruppen pratades det om vikten av att lyssna in vad folk redan gör inom LHU. Vidare om betydelsen av att lyssna in ordentligt, berömma det som är bra, stötta och handleda för reflektion mot en djupare förståelse av vad man gör. Med andra ord skapa förutsättningar för status quo-berättelsen som kan utgöra en stabil grund för en analys av vad som saknas i relation till uppsatta mål. Det innebär att ta avstamp i den egna berättelsen. T ex vid möten mellan projektgrupp och pedagoger kan det vara bra att ha gjort några inledande intervjuer så att man inte hamnar snett utan direkt kommer in i deras egen berättelse-verklighet. Genom intervjuer inför ett informationsmöte så man kan inleda med citat från det man hört om deras vardag och ta avstamp i detta.

Status quo-berättelsen behöver successivt utvecklas och realitetsanpassas och här kan t ex kollegial granskning vara av stort värde. Man får input från kolleger som är insatta i området men inte involverade i den aktuella verksamheten och kan därför stå fritt gentemot den och kan förhoppningsvis se på verksamheten med friska ögon.

För särskolepedagogerna kan ett sådant förhållningssätt vara än mer viktigt. De intervjuade särskolepedagogerna kände sig tyngda av nya pålagor. Vidare menade de att dom som yrkesgrupp känner att de ofta hamnar mellan stolarna. De efterlyste information om LHU tillsammans med de pedagoger de arbetar fysiskt med. Deras upplevelse av att vara särbehandlade kan vara ett uttryck för att dom faktiskt har arbetsuppgifter som skiljer dom från andra pedagoger och blir bemötta utifrån detta. Oavsett vad som är det faktiska är det viktigt att lyssna på deras berättelse. Deras upplevda utanförskap gör att det kanske är ännu viktigare att inte komma med pekpinna utan börja i deras egna berättelser om hur de redan nu arbetar med LHU för att utifrån detta lägga upp en strategi för projektgruppens arbete.

Nyttjad kompetens - vad får man säga

En av de intervjuade uttryckte en tveksamhet till nyttan med arbetet i relation till andra miljöproblem. Nedanstående citat belyser detta

Det är miljoner människor på flykt och då ska vi sortera mjölkförpackningar - krock mellan olika storheter! Sen åker man till Thailand - krock igen. Krävs en värdegrundsdiskussion. Vi lever klivet i vår värld och ödslar med energi men det är småpotatis. Jag känner mig kluven. Det tjänar inget till men samtidigt är det ändå bra att göra något....!

Personen som intervjuades sa sig vara lite cynisk, luttrad och hade tveksamheter och ställde frågan om man får vara ifrågasättande

Finns det forum där man kan lufta tveksamheter. Våga vara opponent - hur skapa rätt forum för det ifrågasättande. Skulle kunna generera ytterligare idéer – få en ny kick-off. Men det kan också få motsatt effekt att man tappar lusten-gnistan. Kanske be projektledningen vara med på en diskussion om vad som är rimligt. Var finns det plats för tveksamheten?

Frågan som den intervjuade ställer ovan ”finns det plats för tveksamhet?” kan problematiseras med hjälp av begreppet Groupthink. Grupptänkande är en psykologisk term och även ett forskningsområde. Grupptänkande är särskilt förekommande där medlemmarna har samma bakgrund och liknande värderingar. I en sådan grupp är det lätt att avvikande åsikter, nya infallsvinklar och kritik avfärdas och tystas ner, i stället för att berika gruppens arbete. Det finns många kända historiska exempel på grupptänkande varav det mest kända exemplet på ödesdigert grupptänkande är gruppen runt John F Kennedy som 1961 planerade invasionen i Grisbukten på Kuba. Exilkubaner skulle med hjälp av amerikansk militär invadera Kuba. Invasionen blev ett fiasko. Gruppen hade överskattat sin egen förmåga och grovt underskattat fiendens kapacitet. Även miljötänkandet kan bli så politiskt korrekt i en organisation att det kan vara svårt att ifrågasätta det. När man i en grupp enats om en strategi tenderar man att sluta sig samman och gemensamt försvara det man kommit överens om. Ju mer man slutar sig samman desto mer utvecklar man parallellt ett försvar mot dem som ifrågasätter det gemensamma. Utifrån detta blir en viktig del i arbetet med LHU är att klargöra gruppens mål, regler, förväntningar, erfarenheter och föreställningar. Och göra det tydligt att det inte bara är tillåtet utan att man även välkomnar de som tänker annorlunda.

Formell kompetens och behövd kompetens - samverkan med högre utbildning

Vid högskolan i Dalarna finns Utvecklingscentrum Dalarna (PUD) med uppdrag att utveckla lärarutbildningen och bidra till kompetensutveckling i skolan. PUD har flera betalade medlemmar och inte bara från Dalarna utan bl a också Gästrikland som Hofors, Sandviken, Gävle. Det är dock väldigt låg aktivitet från Gästrikland trots att de betalar 10 000 kr per kommun och 3 kr per innevånare. Förvaltningen i Gävle kommun har inte tillsatt någon ledamot i PUD-rådet trots att man har möjlighet till detta.

Projektgruppens arbete med implementeringen av LHU-strategin har bland annat resulterat i att flera medverkande pedagoger uttryckt en önskan om att få möjlighet att utveckla sin kompetens. Några önskar få komma med på en forskarutbildning och gärna någon av de

doktorandutbildningar som PUD genomför. De formella regler som finns vid PUD för antagningar till forskarutbildning krockade dock med de intresserades utbildningsprofil varför de inte var behöriga att söka. En av de intresserade var förskollärare i Gävle men vid samtal med PUD framkom det att den personen inte var behörig – som de flesta förskollärarna - varför det hela rann ut i sanden.

En annan som var intresserad var gymnasielärare, men doktorandutlysningar vid PUD vid det aktuella tillfället rörde bara förskola och grundskola så den intresserade pedagogen föll på den snubbeltråden. Det är givetvis svårt för en intresserad pedagog att hålla kvar intresset för att ta det stora steget mot en doktorandutbildning när denna typ av hinder uppstår. Utifrån kommunens ambition med kompetensutveckling av personalen skulle ett mer tillmötesgående och proaktivt agerande från högskolan uppskattas när ett intresse för kompetensutveckling uppstår. Det behövs en aktiv hjälp med att diskutera på vilket sätt man kan rigga för att hjälpa de intresserade till forskarutbildning och skaffa formell behörighet.

Redan från implementeringsstart har det funnits ett samarbete mellan projektgruppen och Högskolan i Gävle, främst genom Regionalt Utvecklingscentrum, RucX. Samarbetet har bland annat inneburit dialog kring de utbildningar som erbjuds, samverkan kring inspirationsdagar samt diskussioner kring forskning och utvecklingsarbete. Högskolan i Gävle har även kostnadsfritt upplåtit sina lokaler i samband med utbildningsinsatser för elever på högstadiet och gymnasiet (we_change och Det goda livet i Gävle 2030) och har också suttit med i referensgruppen för dessa insatser. Vidare har högskolan tackat ja till att finnas med på den resurskarta som Utbildning Gävle erbjuder pedagoger för att underlätta samarbete med externa aktörer inom ramen för lärande för hållbar utveckling.

Projektets ledningsfunktioner

Detta projekt är ytterst ett politiskt projekt som beslutats i nämnden. Politiken är i det avseendet den högsta beslutsinstansen för projektet. Sedan kommer en styrgrupp, en referensgrupp följt av projektgruppen. Nedan lyfts några reflektioner kring dessa ledningsnivåer.

Styrgrupp

I detta projekt är styrgruppen densamma som ledningsgruppen i förvaltningen. Det vill säga förvaltningschef, hans utbildningschef som tillika är chef över projektets medarbetare, vidare cheferna för förskola, grundskola samt gymnasium. Därutöver HR-chef, kommunikationschef, ekonomichef samt kvalitetschef. Frågan har ställts om alla behöver vara med – kanske bättre att minska gruppen till att bara omfatta de som arbetar direkt med frågorna. Kan vara värt att se över styrgruppens funktion och sammansättning. I praktiken har projektet ingen fungerande styrgrupp då hela gruppen ännu inte sammanträtt i den egenskapen. Inga formella möten har hållits, och det finns därmed inte heller några protokoll. Kommunikationen från projektgrupp till styrgrupp har skötts av miljöstrategen i projektgruppen som lyft relevanta frågor direkt till chefen för utvecklingsavdelningen som sedan förmedlat vidare de frågor som har varit aktuella.

Frågan om styrgruppens roll aktualiserades vid ett möte med några från styrgruppen i juni 2016. Frågor som diskuterades var bland annat vilken roll man har. Är en uppgift att hålla sig informerad för hur projektet fortsätter, se till att de ekonomiska ramar hålls, se till att

projektgruppen utför det som de har åtagit sig, fatta beslut om ny riktning vid behov? Kanske ska styrgruppen ha andra mål än de som redan finns i strategin?

Förvaltningschefen har formellt ansvar för styrgruppen och ett resultat av detta möte i juni 2016 blev att han tar med sig frågan och ser till att en mindre grupp utses till styrgrupp.

Referensgrupp

De ovan beskrivna frågeställningarna som styrgruppen brottas med gäller även projektets referensgrupp. Det behöver tydliggöras vilka uppgifter som referensgruppen ska ha. Nu är den till stor del ett forum för information om projektet och till viss del även reflektion. Gruppen har träffats ett antal gånger och från dessa möten finns det minnesanteckningar.

Projektgruppen berättar om den glädje och nytta de haft av både gruppen i stort och även med de enskilda personerna. Med sin kompetens har de varit resurspersoner även mellan mötena.

Politikermedverkan

Det finns ingen politikermedverkan i styr- eller referensgruppen. Ytterst är projektet ett uppdrag från politiken och det är nämnden som fattat beslutet. Det finns på Utbildningsförvaltningen en relativt restriktiv hållning avseende vilka som skall ha kontakt med politikerna och hur informationskanalerna skall se ut. För projektgruppen blev en strategi i detta avseende att vid dragning av projektet i nämnden även ställa frågan direkt till politiken hur de framöver vill ha kontakten. Om det skall vara en direktkontakt eller om en kontakt via förvaltningsledningen är att föredra. Politikerna menade att de har tillgång till Atlas och annan information så att de anser sig ha full insyn i projektet. Formellt vill de även fortsättningsvis att kontakterna mellan dem och projektet skall gå via förvaltningschef.

Projektgruppen

Projektgruppens sammansättning har styrts av en ambition att få med pedagoger som är verksamma i skolorna och har en samverkan med skolpersonal och även en förankring i den miljön. En strävan har också varit att få med personer så att det i projektgruppen fanns kompetens från alla skolstadier.

Flera av de intervjuade pedagogerna har framfört att man sett positivt på att projektgruppen på förvaltningen finns tillgängliga för förskolor och skolor, tar fram material mm. En intervjuad menade att hon vet att hon kan ringa till projektgruppen och få kloka råd – att de är tillgängliga och väldigt pålästa och duktiga. De finns som back-up menade hon.

När medarbetarna i projektgruppen är ute och informerar om projektet är de, enligt de intervjuade, tydliga med att säga vad träffarna ska handla om, vad man vill uppnå och vart man kan vända sig fortsättningsvis. Man kommer enligt de intervjuade tillbaka uppfylld efter mötena med tankar som ”nu ska vi sätta igång och göra det och det”. Något som inte alltför sällan följs av eftertankar om hur man ska hinna med, ”sen är det ju det där med tiden”. Det är några saker i projektgruppens presentationer för pedagogerna som man särskilt minns och lyfter fram i intervjuerna. Det t ex filmen Mother Nature som upplevs som väldigt stark och medryckande. Även Skolverkets sol fastnade i mångas minnen – den visade med tydlighet på betydelsen av att se LHU utifrån många dimensioner.

Alla chefer är ansvariga för genomförandet av miljöstrategiska programmet inklusive *Strategi för lärande för hållbar utveckling*. I miljöstrategiska programmet står att det i verksamheterna ska finnas "miljöombud" som stöttar cheferna och medarbetarna i arbetet. Utbildning Gävle har valt att kalla dessa för "hållbarhetsombud" och förvaltningsledningen har beslutat att det ska finnas minst ett hållbarhetsombud per förskoleområde och rektorsområde, s.k. områdes-hållbarhetsombud. Flertalet områden har själva valt att även ha lokala hållbarhetsombud, dvs. minst ett på varje förskola/skola, och de bildar då områdesvisa nätverk. Från den centrala förvaltningen finns miljöstrateg och hållbarhetspedagoger som stöd för hållbarhetsombuden i deras arbete. Områdes-hållbarhetsombuden träffas ca två gånger per termin under ledning av miljöstrategen och hållbarhetspedagogerna för att inhämta ny kunskap och information samt utbyta kunskap och erfarenheter. Hållbarhetsombudens uppdrag formas av respektive område, och kan se olika ut beroende på vilka behov som finns, och hur verksamheterna fungerar. Normalt så fungerar de som "spindeln i nätet" för arbetet med miljöstrategiska programmet och lärande för hållbar utveckling på sitt område, sprider information och kunskap, nätverkar, initierar aktiviteter – inte minst att sprida goda exempel inom sitt område och inom hela utbildningsförvaltningen samt stöttar cheferna som experter och med praktiskt arbete. De är nyckelpersoner i arbetet med lärande för hållbar utveckling i hela organisationen.

Konkretisera effekterna av miljöproblemen

Det visade sig att nästan alla som jag mötte i denna följeforskning var medvetna om riskerna med miljöförstöringen och behovet av hållbar utveckling. Men det räcker inte alltid med kunskap för att övergå till handling och åtgärder för förändring. Ett hinder är vad Senge (1990) kallar *fixation on events*. Han menar att människan är biologiskt tränad att reagera på plötsliga händelser men inte på långsamma processer. Idag är många hot mot vår överlevnad – både som individer och samhälle – inte plötsliga händelser utan sakta, gradvisa processer (t. ex. miljöförstöring). Därför måste de långsiktiga riskerna översättas till något konkret i dagens situation.

John Dewey skrev redan i slutet av 1800-talet:

"Om inte lärarens ansträngningar anknyter till någon aktivitet som barnet spontant utför, oberoende av läraren, så blir utbildning något som pressas på utifrån. Den kan förvisso ge yttre resultat, men kan inte kallas fostrande i egentlig mening."

Det som Dewey uttrycker har fortfarande stor aktualitet. Det räcker inte med att mottagaren inser behovet av hållbar utveckling. Det räcker inte med en teoretisk behovsanalys av vad som skulle kunna vara bra. Det måste också finnas en förändringsvilja. Ju närmare frågeställningen ligger det egna intresseområdet, desto större är förmågan att ta till sig kunskap. Ju mer intresserad man är desto "klokare" är man. Har man kunskapsbrister kan dessa kompenseras när frågor anknyter till individens närmiljö. Göran Hedebrö (1976) visar hur avsaknad av viss utbildning kan uppvägas av en god miljömässig förankring. Till en liknande slutsats kommer Kjellmor (1977). Han konstaterade att det föreligger betydande informationsklyftor mellan resursstarka grupper med hög social position och resurssvaga grupper med lägre social position. Det viktigaste syftet med hans undersökning var att studera under vilka betingelser människor i mindre privilegierade sociala positioner ändå är kunniga och informationsaktiva. Kan man så att säga "kompensera" för den sociala positionen? Kjellmor fann att denna typ av kompensation var ganska omfattande och de faktorer som totalt sett innebar mest

komensation var frågor som på något sätt berörde deras vardagstillvaro. I dessa frågor sökte de och använde information. Liknande teorier har utvecklats av Thunberg (1979) i diskussion om den s. k. samverkansspiralen. Tanken bakom den är att delaktighet och engagemang på lokal nivå kan öka intresset för och kunskap om större frågor. Individen går in i en god utvecklingspiral som har sin start i den egna situationen och de egna erfarenheterna.

Detta bekräftas också i senare forskning sammanfattad av Kalliokoski & Tydén (2013) och som refereras nedan. Till exempel lyfter Gunnarsson (2008) fram forskning som visar att samma elever som beskriver problem med den naturvetenskapliga undervisningen kan tycka att naturvetenskap utanför skolan är underhållande och motiverande. Nyckeln till detta intresse menar forskare som Brud och Reiss (2006), Bennett, Lubben och Hagart (2007) är sammanhang. I det informella lärandet utanför skolan kopplas naturvetenskapen till en kontext, eleverna ser en verkligare, mer aktuell bild av naturvetenskapen, och det är denna bild som skolan behöver förmedla till eleverna. Utomhuspedagogiska perspektiv kan fungera som en länk mellan det formella och det informella lärandet (Salmi 1993). Andra exempel på informella lärande miljöer är science-center, botaniska trädgårdar, djurparker och museer.

Gunnarsson (2008) redogör i sitt arbete för hur man för att skapa sammanhang kan använda metoder som ”context-based approaches” och Science-Technology-Society approached” (STS-perspektiven). De syftar till att använda ett sammanhang som ingång för att sedan gå vidare till naturvetenskapliga metoder, och att göra kopplingar mellan samhälle, naturvetenskap och teknologi. Målet för metoden är att öka motivationen hos eleverna och ge dem en förbättrad attityd då de själva kan uppfatta nyttorna med kunskapen. Utvärderingar av dessa metoder visar just att elevernas attityder till naturvetenskap markant förbättras, men att de faktiska ämneskunskaperna endast förhöjs moderat (Benett 2007). För att göra naturvetenskapen mer intressant för ungdomar kan man använda sig av de sammanhang som berör ungdomar, exempelvis Internet, TV och tidningar tillsammans med ovanstående metoder.

En nationell handlingsplan (Myndigheten för skolutveckling, numera Skolverket) lades fram 2005 för att förbättra undervisningen av naturvetenskapliga ämnen i skolan. En slutsats som legat till grund för förändringarna av undervisningen i handlingsplanen, är att undervisningen behöver förändras på det sättet att den presenteras i ett sammanhang. För att förbättra elevers studieresultat beskrivs att undervisningen måste bli mer engagerande. För att väcka intresse för naturvetenskapen och påvisa dess nytta påtalas även integrering med andra ämnesområden. Det framgår även att science-centers har en viktig roll i detta, då de kan bidra till utveckling och förnyelse av den naturvetenskapliga undervisningen.

Slutsatsen är att ett levande informationsmaterial måste översätta miljöriskerna till något konkret och förståeligt – något här och nu. Det kan handla om pengar, gruppåverkan från grannar och trovärdiga personer, omsorg om barnens hälsa, att uppfattas som en modern och miljömedveten människa etc. Ett exempel och tankar kring detta från följeforskningens intervjuer och samtal med de medverkande är behovet att göra konsekvensanalyser.

I arbetet med att implementera LHU strategin finns behov av att kunna måla realistiska utvecklingsscenarier för det egna närområdet. Vad får t ex en ökad avsmältning av isen vid polerna med en åtföljd höjning av vattennivå för effekt för Gävle? Vilka områden kan komma att hamna under vattnet. Det vore intressant om regionen kan göra en sådan konsekvensanalys så det går att förmedla väl underbyggda och konkreta exempel. Det finns goda exempel på ett sådant arbete från Norrbotten. Projektledningen har tagit kontakt med Länsstyrelsen

Gävleborg om detta och ett arbete kring ett klimatpedagogiskt material har påbörjats i samarbete med andra kommuner i länet. Materialet beräknas bli klart under 2017.

Kommunikation

Det ligger i sakens natur att för detta implementeringsprojekt är kommunikationen av central betydelse. Inte bara till den närmaste målgruppen som är personalen och eleverna på skolorna i Gävle utan också till en rad andra grupper. En av de intervjuade lärarna uttryckt detta så här

Idag för vi inte våra erfarenheter vidare utanför vårt eget område – möjligen att projektledningen gör det i sina nätverk

För att öka information om och mellan skolornas satsningar inom LHU jobbar projektgruppen med hållbarhetsombud som finns ute i verksamheten och de träffas regelbundet och utbyter erfarenheter.

Projektgruppen identifierade på ett tidigt stadium behovet av att göra en kommunikationsplan där målgrupper identifieras och insatser preciseras. I bilaga 4 återfinns den kommunikationsplan som projektgruppen tagit fram. Ett exempel på resultat av projektets kommunikationsaktiviteter kan ses på Naturskyddsforeningen skolblogg på <http://blogg.naturskyddsforeningen.se/skolbloggen/2015/12/17/gavle-satsar-pa-larande-for-hallbar-utveckling/>.

Några erfarenheter och idéer om olika informationsaktiviteter

Gävle kommuns miljöstrategiska program fastställdes 2013 av ett enhälligt kommunfullmäktige. Därefter följde ett strategidokument som fastställdes år 2015. Målen är utarbetade i bred samverkan i kommunen och är till viss del en regional anpassning av de nationella miljömål som riksdagen antagit.

Det är dock ett måldokument med relativt hög abstraktionsnivå. Nästa steg var att operationalisera målen – att gå från ord till handling. I utvärdering av detta arbete kan man ha vägledning av några grundläggande pedagogiska teorier som kan sammanfattas med begreppen *delaktighet* och *motivation*. Utgångspunkten är att övergripande måldokument med fördel kan mötas genom att bygga nedifrån och börja i det lilla. Syntesen i detta avsnitt innehåller några erfarenheter från detta följeforskningsprojekt varvade med andra studier och egna reflektioner. Syntesen sammanfattar ett antal handfasta idéer om hur man kan tänka runt aktiviteter för att motivera enskilda personer att vidta åtgärder eller ändra sitt beteende för att minska vissa hälsorelaterade miljörisker.

Vad som påverkar en människas beteende styrs av en rad skilda faktorer som varierar från människa till människa, från sakområde till sakområde och som även förändras över tid. En gemensam nämnare är att det förändrade beteendet ger någon form av vinst. Frågan *Vad ger det mig?* måste ges ett nöjaktigt svar. Det kräver en tydlig och avgränsad målgrupp vilket är en viktig utgångspunkt i detta projekt.

Acceptans - legitimitet

Begreppet acceptans har flera beröringspunkter med andra nyckelbegrepp som t.ex. trygghet

och jämlikhet. Tryggheten är av avgörande betydelse i en modell som bygger på en aktiv medverkan från de deltagande, en aktiv handling. Det finns en mängd faktorer som påverkar tryggheten men vilken vikt de tillmäts skiljer sig åt mellan olika personer. Det går följaktligen inte att dra några generella lärdomar om vilka faktorer som bör prioriteras utan slutsatsen är att tryggheten är av central betydelse för att en meningsfull kommunikation skall uppstå. Därför bör man sträva efter en lyhördhet för att i varje enskilt fall identifiera vilka faktorer som är betydelsefulla för att etablera en förtroendefull relation.

För att vilja ta till sig ny kunskap måste man acceptera den som skall förmedla kunskapen, det måste finnas ett förtroende. I Gävles projekt kunde följeforskaren notera att förtroendet var större ju närmare informationens avsändare målgruppen fanns. Den information som pedagogerna fick från den egna ledningen fick större uppmärksamhet än information som kom utifrån. Information från förvaltningen till skollädaarna fick ett blandat mottagande beroende på en rad individuella och kulturella faktorer hos de enskilda skollädaarna.

Återkoppling

Projektgruppen har haft som ambition att arbeta med successiv återkoppling till pedagogerna både före och efter sina informationsinsatser som genomförts i hela Utbildning Gävles område förutom ett rektorsområde. Man har även erbjudit förskolornas och skolornas chefer och pedagoger möjlighet till samtal och återträffar där man kan diskutera och värdera LHU-arbetet och diskutera framtida insatser. Erbjudandet om ett fortsatt stöd med återträffar har dock kommit att utnyttjas i begränsad omfattning.

Föräldrar

Föräldrar kan vara en viktig resurs i LHU-arbetet varför de är en prioriterad målgrupp för kommunikationsinsatser. Ansvaret för detta ligger på de pedagogiska verksamheterna. Syftet blir att informera föräldrarna om satsningen och be dem hjälpa till med dessa frågor i hemmet. Ett sätt kan vara att externt lägga ut någon form av körschema för projektgruppens arbete så att det blir mer allmänt tillgängligt för föräldrar och andra intresserade. Projektgruppen har erbjudit sig att vara en resurs för pedagogerna i detta arbete.

Externa målgrupper

Den relativt stora satsning som Gävle kommun gör på miljö- och hållbarhetsfrågor är av nyhetsvärde för andra än de direkt inblandade. Kommunikation av projektet/strategin kan vara av intresse även för grupper utanför den egna förvaltningen. Vilka målgrupper finns utanför Utbildning Gävle som bör få information om arbetet? Vilka målgrupper finns i regionen och nationellt? Kommunikation om projektet har fler syften varav ett är att sprida erfarenheter om hur man i en kommun kan arbeta med dessa frågor. Ett annat syfte är att göra kommunen känd som progressivt i sitt miljöarbete något som inte minst ökar självkänslan hos medarbetarna. Nedan exemplifieras tre sätt för en sådan marknadsföring utöver de som redovisas i kommunikationsplanen.

Ett sätt är att försöka intressera nationella tidningar att skriva artiklar om kommunens LHU-arbete. Inom projekgruppen har det gjorts ett antal försök, främst gentemot SKL:s tidning Dagens Samhälle men det har ännu inte gett något resultat.

Ett annat sätt att arbeta med sådan marknadsföring kan vara att utgå från de regionala och nationella nätverk som medarbetarna redan medverkar i och där föra in dessa frågor på agendan. Som exempel kan nämnas det förvaltningschefs nätverk som chefen för Gävle kommuns utbildningsförvaltning är med i. Ett annat exempel är det utbildningsförvaltningschefs nätverk för LNU som utbildning Gävle deltar i.

Ytterligare ett sätt att arbeta med att marknadsföra de miljöåtgärder som görs i Gävle kommun kan vara att göra en rankinglista över vilka kommuner i landet som är framstående inom LNU. En sådan lista har ett betydligt bredare nyhetsvärde än bara på regional nivå och förhoppningsvis kommer Gävle högt på en sådan lista. En lista som skulle kunna vara av intresse för nationella tidskrifter som t ex Dagens Samhälle. SKL gjorde för några år sedan en sådan rankinglista av kommuners arbete med innovationer. Listan tog fram genom att man ringde till ett antal kommundirektörer i landet och bad dem välja tre kommuner som de tyckte var mest innovativa i landet. Det behövde inte så många samtal innan man fick en mättnadseffekt genom att samma kommuner nämndes. På så sätt kunde man ringa in kommuner som enligt de intervjuade skilde sig från mängden i detta avseende. En motsvarande undersökning avseende kommuners/utbildningsförvaltningars arbete med lärande för hållbarhetsfrågor miljöfrågor skulle kunna vara av intresse för Gävle kommun.

Tidningen Aktuell Hållbarhet gör varje år en undersökning om kommuners miljöarbete, och år 2016 kom Gävle kommun på 6:e plats av landets alla kommuner, vilket var en ordentlig upprykning från 2015 års plats 79 (<http://kommunrankning.miljobarometern.se/>).

Kommunens kommunikationsarbete

Projektgruppen har haft en rad idéer på kommunikation såväl utanför kommunen som inom förvaltningsområdet. Inom kommunförvaltningarna och centralt i kommunen finns ansvariga kommunikatörer och kommunikationsenheter som en resurs och samordnare av kommunens kommunikationsaktiviteter. Projektgruppen har dock ibland upplevt att kontakterna med dessa kommunikatörer har varit sega och tidskrävande och i varierande grad lett till något konkret resultat. Istället för att uppfattas som en resurs har de ibland snarast upplevts som ett hinder.

Informationsöverflöd

De intervjuade pedagogerna i kommunen var imponerade av hur projektgruppen snabbt svarade på frågor från dem och återkom med uppgifter. Ett problem var dock att svaren och de bifogade uppgifterna ofta var alltför utförliga. Man hade svårt att svara fram det mest väsentliga i material. Nedan återges några röster från de intervjuade

Det anställs projektledare i kommunen och de vill verkligen göra sig synliga i verksamheten och det gör man lätt med en massa mail.

Man blir mätt av all info och det blir en motsats effekt.

Atlas

I det förarbete som projektgruppen gjorde inför starten av sitt arbete med såväl enkät- som intervjuundersökningar framkom ett behov av ett ställe där man kan hitta bra pedagogiskt material. En viktig del i kommunikationsarbetet är utvecklandet av en pedagogisk plattform i

form av en resursbank. Den kallas i dagligt tal för Atlas och namnet syftar på det digitala verktyg som är grunden för resursbanken. I Atlas samlar man fakta och idéer kring LHU. Många av de intervjuade lovordar denna satsning och understryker behovet av goda exempel som kan ge inspiration. Samtliga medarbetare inom Utbildning Gävle har tillgång till denna resursbank. Men även om lovorden är många är det färre som hittills säger sig ha utnyttjat databasen och som lagt in några egna pedagogiska erfarenheter och exempel. På senare tid kan man dock se en ökning av inlagda pedagogiska exempel vilket indikerar en vanlig erfarenhet att denna typ av aktiviteter har en lång startsträcka. Några menar att databasen är lite svåröverskådlig – speciellt om man vill hitta tillbaka till något man gillade. Några av dem som mer aktivt nyttjat Atlas menar att det är främst inom sina egna kunskapsområden som man letat information vilket gett en i och för sig behövlig bekräftelse på det man redan känner till men däremot får man inga nya idéer och tankar.

En del av Atlas som särskilt fått positiv respons är den s.k. resurskartan. Den innehåller externa aktörer som kan medverka som stöd i LHU-arbetet. Exempel på sådana externa aktörer är Läns museet, Gästrike Återvinning och Gävle Energi.

Panel för utveckling av Atlas

Den ovan beskrivna databanken Atlas där man samlar fakta och idéer kring LHU behöver ständigt utvecklas. En idé som diskuterades var att sätta samman en panel med uppgift kontinuerligt ge synpunkter på upplägget av Atlas och komma med förbättringsförslag. Medverkande i panelen skulle främst vara chefer och pedagoger som inte var uttalat engagerade och insatta i LHU-arbetet. Ett antal personer tillfrågades att på frivillig basis medverka men arbetet kom aldrig igång då panelen inte hade möjlighet att prioritera detta arbete. Försöket fick avslutas och istället inrättades en panel bestående av hållbarhetsombuden som axlade rollen som bollplank i dessa frågor.

Signalvärdet

En viktig del av projektets kommunikation är att tydliggöra förvaltningens ambition med projektet och den betydelse som tillmäts LHU. Information från förvaltningen om att dessa frågor har hög prioritet kan engagera och sporra kommunens pedagoger i sitt arbete. Nedan följer några citat från våra intervjuade som belyser detta.

Projektet behövs för att ibland behöver man medvetandegöra vad gör vi idag

Plötsligt så finns det resurser och vi har fått förutsättningar – då förstår man att det är viktigt när det satsas centralt med hållbarhetspedagoger.

En av de intervjuade menade att de flesta på skolan har ett miljöengagemang men därifrån till att komma till skott och göra något konkret är inte självklart.

Man klarar inte av att dra det själv utan behöver hjälp i form av en samtidig knuff.

Alla har intresset men det behövs ett "nu kör vi".

Resurspersoner

En annan viktig del och resultat av kommunikationen är att nya pedagoger med engagemang i hållbarhetsfrågorna identifieras. Som exempel kan nämnas att när projektets arbetsgrupp skulle sättas samman fick man in en hel del intresseanmälningar från pedagoger i kommunen. De som antogs till de utlysta tjänsterna som hållbarhetspedagoger präglades av entusiasm och känsla för hållbarhetsområdet. Bland alla de som sökte tjänsterna men inte fick jobbet finns det kanske liknande entusiaster som kan vara en resurs och dras in i arbetet. Av dessa personer och andra som känner stort engagemang i ämnet, t ex pensionerade pedagoger finns grunden för en resursbank som projektgruppen kan ha glädje av.

Övrigt

Konkurrens mellan olika aktörer

Det är i dagsläget konkurrens mellan olika aktörer som har informations- och påverkansmål mot samma grupper av skolpersonal. T ex LHU, EHT (elevhälsoteam), IKT (informations- och kommunikationsteknik). Det skapar en grund för motstånd från skolpersonal med alla nya pålagor som staplas. Om man lyckas, som tidigare understrukits, utgå från deras vardag ökar möjligheten att nya perspektiv inordnas och anpassas i pedagogernas vardagsarbete.

Flera av de intervjuade har pratat om att LHU-projektet kom som ett nytt arbete och krockade med pågående och planerade aktiviteter som t ex Skolverkets matematiklyft. "Man måste ta en köllapp!" sa en av intervjupersonerna. Ett uppdrag för projektet är att titta över hur LHU kan integreras i dessa avseenden så att det inte blir en krock utan istället en integrering av LHU i de pågående och planerade aktiviteterna. Mot bakgrund av risk för denna typ av krockar har man avsiktligt gett projektet ett tidsutrymme som ska ge skolorna en möjlighet att planera in LHU-arbetet så det inte kommer i konflikt med andra uppgifter

Lära av historien - Vad var det som gick fel?

En av deltagarna i projektgruppen som jobbat i kommunen i 30 år mindes att man redan på 1980-talet gjorde en liknande satsning. Redan då var Gävle på hugget och skolförvaltningen satsade på miljöfrågor. Man hade miljöombud på alla skolor. Man var på gång men sen krackelerade det hela och rann ut i sanden. En idé som lyftes via följeforskningen var att nu 30 år senare försöka göra en analys bakåt. Vad var det som gjorde att det projektet kom att avstanna, vad går det att lära för dagens satsningar? Kan frågeställningen vara intressant för högskolan? Kan de be någon ex-jobbare/ uppsatsskrivare i t ex sociolog, företagsekonom ha detta som studieobjekt? Men när man ställde frågan till högskolan i regionen så var intresset svalt.

Disciplinernas tyranni

Frågan om ämnestillhörighet och integrering av kunskapsområden som inte är ämnesspecifika som miljöfrågorna kom ofta upp som ett problem i de samtal vi fört under följeforskningen.

För att tydliggöra denna problematik hämtar vi erfarenheter från av en följeforskning av den så kallade Energijakten på framtidsmuseet i Borlänge. I rapporten från följeforskningen (Kaliokoski & Tydén 2013) redovisas samtal med lärare som arbetat i olika energiprojekt och konstaterar att man ständigt återkommer till en fråga – frågan om ämnestillhörighet. Flera berättar om behovet att ha ett tydligt naturvetenskapligt ämne som t ex Natur och Teknik när energifrågor skall in i undervisningen.

Under utvärderingen av projektet intervjuades 26 lärare som följde med sina klasser till Framtidsmuseet i Borlänge på en temadag som heter Energijakten. Det ansågs självklart för alla lärare som representerade NO och SO att energifrågor och hållbar utveckling kunde kopplas till deras undervisning. Men lärare i engelska, hemkunskap mm vittnade om svårigheter att få in ett energiinnehåll i undervisningen. Dessa lärare gav uttryck för att det var svårt att koppla hållbar utveckling och energi till deras ämnen och att de själva saknade idéer om hur detta skulle gå till.

Vi har också stött på det motsatta, att lärare oavsett ämnestillhörighet inte ser några problem med att lyfta in energifrågor. Allt som behövs, menar de, är lite fantasi och kreativitet. De framhåller att energifrågor genomsyrar allt i samhället och därför kan lyftas in oavsett ämnestillhörighet. Ett exempel på detta är slöjdläraren som berättade att de förut brukade använda exotiska träslag på slöjden, men att de nu bytt ut dessa mot lind med tanke på miljön, och att detta är något som förmedlades till eleverna. Ett annat exempel är hemkunskapsläraren som beskrev att hon alltid för en diskussion med eleverna om varför man inte ska låta vatten stå och rinna när man diskar, och hur man kan spara energi genom att använda rätt platta på spisen, att det spelar roll om ingredienserna man använder i matlagningen har transporterats från andra sidan jorden osv.

I intervjuer med lärarna som följde sina klasser till Energijakten kunde vi urskilja två tydligt skilda förhållningssätt till samarbete över ämnesgränserna och temaarbeten i skolan. Det första är att samarbete är berikande. Exempel på detta är att lärarna från en av skolorna berättar hur de jobbar integrerat. På detta sätt kommer energiämnet in i SO och svenska. Även språklärare från en annan skola berättar att de kontinuerligt samarbetar med SO lärarna när det gäller redovisningar, de ser goda möjligheter i att arbeta på liknande sätt med NO-lärare. Temaarbeten är inget problem för de lärare som ger uttryck för detta förhållningssätt, tema är bara ett naturligt sätt att arbeta över ämnesgränserna som sker kontinuerligt.

Det andra förhållningssättet som går att utläsa ur intervjuerna är att samarbete är komplicerat. Lärarna från en av skolorna beskriver att de inte alls har fungerat med samarbetet det senaste året på grund av nya kursplaner, ny läroplan och stora omstruktureringar på skolan. Lärare från en annan skola bedriver samarbete med teman varje år, men anser att det tar för mycket tid och är jobbigt. Detta utgör hinder för att få in hållbar utveckling och energi i fler ämnen. Lärare som upplever att samarbete över ämnesgränserna är komplicerade och tidskrävande understryker även att pressen att kunna sätta korrekta betyg utgör ett hinder för tematiska studier. De framhåller att undervisningen har blivit mer ämnesspecifik, och att man som lärare måste ha underlag för att kunna bedöma eleverna i varje ämne.

De intervjuade pedagogerna i Gävle var överlag positiva över de presentationer som projektgruppen gjorde ute i skolorna. Projektgruppens presentationer var inte på något sätt ämnesspecifika lika lite som deras presentationsmaterial. Tex filmen ”Mother Nature” vilken, som tidigare nämnts, grep tag i många och upplevdes som mycket stark. Även Skolverkets sol fastnade hos många och man underströk hur den fick tankarna att lyfta och öppnade ögonen

för att hållbarhetsarbetet har många fler dimensioner än man vanligtvis tänker. Dessa presentationer öppnade upp för ett tänkande som går utöver disciplin och ämnesgränser. Ett antal av de intervjuade pedagogerna i Gävle uttryckte ett behov av hjälp att få in LHU i undervisningen och se hur och var de kan lägga in det. Speciellt gäller det pedagoger som inte har ämnen där hållbarhetsfrågorna på ett självklart sätt kan integreras i undervisningen. Här kan goda exempel vara ett bra verktyg för att hjälpa till på traven.

Projekt – Process

En målsättning i projektet är att LHU skall bli integrerat i förskolans/skolans arbete och vara en självklar del i verksamheten. Ambitionen är att LHU-projektet skall övergå till att bli en process. Det finns en inbyggd motsättning mellan projekt och process. En skillnad är att ett projekt har en tydlig start och ett tydligt slut. Redan här kan det uppstå problem. Om man ser på LHU-projektet som ett projekt som startades av utbildningsförvaltningen år 2015 så är det frestande att se det som en start som inte har en förhistoria. Om inte förhistorien finns med minskar insikten om betydelsen av att ta reda på vad skolorna gör redan i dag avseende LHU. Tidigare i denna rapport har vi lyft fram att skolorna redan idag gör ett LHU-arbete även om de inte själva har den benämningen på det arbetet. Det innebär att LHU-projektet har sjösatts i en redan pågående process och insikten och förståelsen av denna process är avförande för projektets framgång. Detsamma gäller att projektets slut också är en del i den pågående processen. I den bemärkelsen blir inte projektets mål och mening slutfört. Det ska per definition inte bli klart därför att projektet är en del i en process som hela tiden leder mot att öka LHU i den dagliga verksamheten.

Som man ropar får man svar

I vilken utsträckning LHU-projektet har fått ett genomslag i berörda skolor är svårt att mäta med direkta frågor. Fler i projektgruppen berättade om hur deras projekt är okänt i termer av miljöstrategiskt program mm. Men om man frågar om pedagogerna känner till Skolverkets solstrålar är svaret positivt.

Energipedagogen i projektet är ofta ute och informerar om energi inför miljöstrategiska programmet. Han brukar fråga pedagogerna om dom känner till det miljöstrategiska programmet och får ofta ett nekande svar. Detta trots att projektgruppen och även andra på fler träffar berättat om programmet och viftat med dokumentet. Det gäller med andra ord att ställa rätt frågor om man vill veta om det faktiska miljöarbetet ute i verksamheten.

Så kom utbildningsförvaltningen med

Två hållbarhetsengagerade pedagoger hörde talas om Gävle kommuns miljöstrategiska arbete och etablerade en kontakt. Det visade sig att kommunen i sitt arbete med att utveckla ett miljöstrategiskt program inte hade med sig utbildningsförvaltningen. Den förvaltningen hade valt att inte delta. Efter att de två hållbarhetsengagerade pedagogerna lyft frågan kom deras intervention att leda till att även skolorna inkluderades i kommunens arbete med det miljöstrategiska programmet.

Måluppfyllelse - Grön flagg eller?

Ett uttalat mål i projektet är att alla skolor skall börja arbetet med certifiering och att hälften av alla skolorna år 2020 ska ha blivit certifierade med Håll Sverige Rents certifiering ”Grön

Flagg” eller Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling”. Tanken bakom arbetet med en ansökan om certifieringen Grön Flagg och/eller utmärkelsen Skola för hållbar utveckling är att det ska vara ett stöd för arbetet och ge förskolor och skolor tillfälle att få en nulägesbild av den egna verksamheten – var är vi nu och vad behöver vi utveckla? Vidare att det skall ge tydliga signaler till all personal på förskolan/skolan om att en satsning görs på LHU-arbetet. Förhoppningsvis ger det en ökad samsyn och är ett bra sätt att komma igång med ett mer aktivt arbete med lärande för hållbar utveckling för att nå läroplansmålen. En certifiering/utmärkelse ger struktur för LHU-arbetet och blir därmed en kvalitetssäkring av verksamheten.

I intervjuerna har det framförts kritik mot dessa mål där man menar att certifieringen kräver mycket skriftlig redovisning som ska skickas in till en myndighet. Det finns en risk att dokumenten tar över frågan. Man går från verksamhet till dokument och myndigheten blir en kontrollmyndighet och den egna verksamheten fokuserar på myndighetens krav. Men å andra sidan pekar såväl projektgruppens utsagor som följeforskarens observationer på att de förskolor som redan idag har fått Grön Flagg är mycket positiva och stolta över den framgången och över att deras LHU-arbete nu har fått en synlig legitimitet.

Vad händer sedan?

När projektet är slut – vad händer då? Det finns ingen projektplan för hela projektet. Däremot finns det handlingsplaner som stäms av årligen för att utformas och anpassas efter verksamhetens behov. En årlig revidering kan skapa osäkerhet hos de medverkande vad gäller deras anställningstrygghet. Målet med strategin är att den ska vara fullt implementerad 2018, vilket innebär att LHU då ska vara en självklar del av den dagliga verksamheten i organisationen. Det finns legitimitet i styrdokumentet och erfarenheter från projektet som ger goda förutsättningar för kontinuitet. Mot detta står de årliga budgetförhandlingarna som innebär en osäkerhet för projektgruppens framtid vilket naturligtvis stjäl energi. En lösning på den problematiken kan vara att säkerställa de personella resurserna för en lite längre tid än på ettårsbasis.

Referenser

- Bennet, Lubben & Hagart i Gunnarsson, H elene (2008) *Hur grundskolelärare beskriver samarbete med ett science-center och vad det kan tillföra undervisningen i naturvetenskap*. Institutionen för tema: Tema vatten i natur och samhälle, Linköpings universitet.
- Braud & Reiss i Gunnarsson, Helene 2008 *Hur grundskolelärare beskriver samarbete med ett science-center och vad det kan tillföra undervisningen i naturvetenskap*. Institutionen för tema: Tema vatten i natur och samhälle, Linköpings universitet.
- Dewey, J. (1897), 'My Pedagogic Creed' in Dworkin, M. S. Dewey on Education, Classics in Education No. 3, Teachers College, Columbia University, New York (1959).
- Gunnarsson, H elene (2008) *Hur grundskolelärare beskriver samarbete med ett science-center och vad det kan tillföra undervisningen i naturvetenskap*. Institutionen för tema: Tema vatten i natur och samhälle, Linköpings universitet.
- Hedebro (1976), "Information och engagemang: individuella och miljömässiga f ruts tningar för deltagande i det lokala samhällslivet: exemplet skola" Ekonomiska forskningsinstitutet, Handelshögskolan i Stockholm, Stockholm 1976

- Kalliokoski S & Tydén T (2012), *Energijakten 2012 - en utvärdering*. Dalarnas forskningsråd, Falun oktober 2012
- Kjellmor S, 1977., "Informationsklyftor, arbetsliv och samhällsdeltagande" Publik- och programforskning, Sveriges radio Nr 20-1977.
- Lyons (2008) i Gunnarsson, Hélele (2008) *Hur grundskolelärare beskriver samarbete med ett science-center och vad det kan tillföra undervisningen i naturvetenskap*. Institutionen för tema: Tema vatten i natur och samhälle, Linköpings universitet
- Russel i Gunnarsson, Hélele (2008) *Hur grundskolelärare beskriver samarbete med ett science-center och vad det kan tillföra undervisningen i naturvetenskap*. Institutionen för tema: Tema vatten i natur och samhälle, Linköpings universitet.
- Senge, P. M. (1990), *The Fifth Discipline: The Art and Practice of The Learning Organisation*, Century Business, London
- Svensson L. et al (red) (2009), *Lärande utvärdering: genom följeforskning*. Studentlitteratur Wellington i Gunnarsson, Hélele (2008) *Hur grundskolelärare beskriver samarbete med ett science-center och vad det kan tillföra undervisningen i naturvetenskap*. Institutionen för tema: Tema vatten i natur och samhälle, Linköpings universitet.
- Thunberg A-M et al (1979), *Samverkansspiralen: människan i informations- och kommunikationssamhället*. Liber, Stockholm

Strategi lärande för hållbar utveckling inom Utbildning Gävle

Gävle kommun
2015-01-20

Handläggare: Sofia Lord och Ullrika Forsgren

Strategi lärande för hållbar utveckling inom Utbildning Gävle

Att lära sig att leva hållbart är en fråga om överlevnad för nästkommande generationer. Hållbar utveckling beskrivs i Gävle kommuns Grundsyn hållbarhet, där det skrivs att de sociala, ekonomiska och ekologiska dimensionerna ska vara en utgångspunkt för allt vi gör som påverkar kommunens utveckling. Lärande för hållbar utveckling innebär inte i första hand ett nytt ämnesinnehåll för skolan. Det handlar snarare om förhållningssätt och metoder, samt om att väva in nya och övergripande perspektiv i den redan existerande undervisningen². Arbetet med lärande för hållbar utveckling finns beskrivet i förskolan och skolans styrdokument. Denna strategi innehåller övergripande mål samt ett verktyg för hur arbetet med lärande för hållbar utveckling ska genomföras inom Utbildning Gävles alla förskolor och skolor.

Mål

Hållbar utveckling och lärande för hållbar utveckling ska förvaltningsövergripande genomsyra all verksamhet inom Utbildning Gävle.

Alla barn och ungdomar i Gävle kommun ska under sin skoltid tillgodogöra sig kunskap om och få förståelse för hållbar utveckling. Under sin skoltid ska de också få möjlighet att utveckla sin handlingskompetens och initiativförmåga till att vara aktiva i frågor som berör dem själva, andra och omvärlden.

Från och med höstterminen 2015 ska implementeringsprocessen för lärande för hållbar utveckling ha påbörjats på varje förskoleområde, rektorsområde och gymnasieskola. Målet med strategin är att den ska vara inarbetad, känd och fullt tillämpad inom hela Utbildning Gävle december 2018.

Genomförande

Alla chefer ansvarar för, leder och utvecklar arbetet med lärande för hållbar utveckling. Förskolechef och rektor ansvarar för att det i verksamhetens planering skapas tid och förutsättningar för kompetensutveckling, kollegialt lärande, egen planering, ämnes- och stadiövergripande samarbeten samt enskild och gemensam reflektion.

Verksamheterna inom Utbildning Gävle ska ansöka om och arbeta utifrån kriterierna i Håll Sverige Rents certifiering ”Grön Flagg” eller Skolverkets utmärkelse ”Skola för hållbar utveckling”.

En digital resursbank med läromaterial, länkar, kontaktuppgifter till externa aktörer och möjlighet till nätverkande för pedagoger ska upprättas. Ytterligare verktyg och perspektiv att

² För exempel på detta, se implementeringsverktyg för Strategi lärande för hållbar utveckling.

koppla till lärandet för hållbar utveckling kan vara t.ex. entreprenöriellt lärande, informations- och kommunikationsteknologi (IKT) och geografiska informationssystem (GIS).

Ett implementeringsverktyg kring lärande för hållbar utveckling bifogas denna strategi för att arbetas med och tillämpas av alla förskoleområden, rektorsområden och gymnasieskolor inom Utbildning Gävle. Dessa tar i sin tur fram egna planer för arbetet med lärande för hållbar utveckling, vilka kan integreras i redan befintliga planer. För att få en delaktighet ska barn, elever och pedagoger delta i arbetet med att formulera mål, planera, genomföra och utvärdera arbetet med detta.

Verksamheterna redovisar sitt arbete i delårsrapporter och bokslut med början från och med höstterminen 2015. Utbildning Gävle ansvarar för den samlade uppföljningen.

Implementering av Strategi lärande för hållbar utveckling

Under 2014 togs Strategi lärande för hållbar utveckling fram på Utbildning Gävle med hjälp av medel från Särskilda utvecklingsinsatser, och strategin antogs i utbildningsnämnden i mars 2015. En grupp hållbarhetspedagoger inom utbildning Gävle har sedan början av 2015 arbetat med att förbereda och påbörja implementeringen av strategin på samtliga Utbildning Gävles förskolor och skolor, också detta genom medel från Särskilda utvecklingsinsatser. Hållbarhetspedagogernas arbete pågår fram till årsskiftet 2015/2016, men vi ser redan nu ett behov av fortsatt implementeringsstöd i Utbildning Gävles verksamheter samt ökad samverkan med såväl interna som externa aktörer kring lärande för hållbar utveckling. Hade möjligheten funnits hade vi ansökt om utvecklingsmedel för flera år redan från starten av arbetet med strategin.

Då den antagna strategin är ovanlig i sitt slag, bland annat för att vi gör en bred satsning med ett 1-19-årsperspektiv, kan Gävle bli föregångskommun i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Vi har även fått medel från Region Gävleborg för att, genom utveckling av ett regionalt nätverk för pedagoger inom LHU, sprida Gävles goda exempel till andra kommuner. I uppdraget ska även ingå kommunikation med den följeforskare som har anlåtats fram till sommaren 2016 för att kvalitetssäkra strategiimplementeringen.

Bakgrund

Gävle kommuns Grundsyn hållbarhet säger att hållbar utveckling ska vara utgångspunkt för allt vi gör som påverkar Gävle kommuns utveckling. Under målområdet information och utbildning i MSP finns ett delmål att ”Alla elever ska ha kunskap och handlingskompetens, i förhållande till sin ålder, för att kunna agera hållbart”. Första steget var då att ta fram en strategi för att arbeta med lärande för hållbar utveckling på alla stadier i kommunens skolor, från förskola till gymnasium. Andra steget, som nu har påbörjats, är att implementera strategin.

Strategin för LHU togs fram under hösten 2014 och antogs av Utbildningsnämnden i mars 2015. Styrgruppen hade dessförinnan justerat tidplanen på så sätt att strategin ska vara fullt implementerad och tillämpad 2018, dvs. tidsplanen har förlängts. Detta eftersom arbetet bedömdes vara stort och behöva längre tid för förskolor och skolor att genomföra. Alla områden kommer inte ha startat upp under 2015. I och med detta behövs mer tid till att förankra och göra strategin till en del av den ordinarie verksamheten. Och då behöver också stödet för arbetet finnas under en längre tid.

Vi har också fått medel från Region Gävleborg för att leda utveckling av ett regionalt pedagognätverk inom lärande för hållbar utveckling. Nätverket bjuder in alla pedagoger i Gävleborgs län att vara med på nätverksträffar och få del av utskick med fokus på LHU-frågor.

Syfte

Syftet med satsningen på *Strategi lärande för hållbar utveckling* från förskola till gymnasium är att långsiktigt bidra till ökad förståelse och handlingskompetens kring hållbar utveckling

hos Gävle kommuns barn och unga för en mer hållbar framtid. En viktig del av syftet är att underlätta för kommunens pedagoger att utföra sitt uppdrag enligt kommunens och skolans styrdokument så att lärande för hållbar utveckling blir en given del av den dagliga verksamheten. Genom detta ges alla barn och unga likvärdiga förutsättningar för kunskap och handlingskompetens kring lärande för hållbar utveckling.

Mål

Målet med den fortsatta implementeringen är att nå bästa möjliga resultat vad det gäller att integrera strategin i den dagliga verksamheten för samtliga stadier inom kommunens skolor. Våra pedagoger ska, oavsett åldersstadium och ämne, vara insatta och kompetenta gällande lärande för hållbar utveckling så att våra barn och ungdomar får bästa tänkbara förutsättningar att bidra till en hållbar framtid för alla. Vi ska vara en föregångskommun i länet, och vi ska även hjälpa andra kommuner igång med deras LHU-arbete, bland annat inom ramen för ett regionalt pedagognätverk som vi driver med hjälp av medel från Region Gävleborg. Vi ska kvalitetssäkra och utveckla arbetet genom att använda oss av följeforskning.

Beskrivning

I uppdraget ingår att:

1. Ta fram en fortsatt implementeringsplan inklusive kommunikationsplan för 2016 som ska godkännas av styrgruppen.
2. Vidareutveckla vår pedagogiska plattform utifrån önskemål och behov med särskilt fokus på pedagogiskt material och resurskarta över externa LHU-aktörer.
3. Koppla in vår pedagogiska plattform i den nya ämnesövergripande pedagogiska plattformen ”Pedagog Gävle” som ska tas fram under 2016. Den kommer att bli den naturliga digitala mötesplatsen för alla pedagoger och övrig personal på Utbildning Gävle samt även för elever och föräldrar.
4. Fortsätta att inspirera och vara ett stöd för förskolechefer, rektorer, pedagoger m.fl. under implementeringen genom möten med dessa personer på förskolor och skolor. Ett särskilt stöd behövs för att starta arbetet med att få certifieringen Grön Flagg eller utmärkelsen Skola för hållbar utveckling, något som alla förskolor och skolor efter strategins antagande är ålagda att göra.
5. Utöka vårt stöd till att även omfatta Vuxenutbildningen.
6. Vidareutveckla kontaktnät och utveckla samverkan både internt och externt för att bredda arbetet med LHU. Exempel på aktörer att samverka med är Brottsförebyggarna i Gävle (BIG), Samverkan skola-arbetsliv (SSA), personer som arbetar med nyanländas lärande och integration, ansvarig för Skapande Skola, Högskolan i Gävle m.fl.
7. Genom finansiering från Region Gävleborg kommer vi att genom det regionala pedagognätverket kunna delge idéer och upplägg gällande vår strategi till kommuner som visar intresse och vill utveckla sitt LHU-arbete.
8. Tillsammans med Gävle kommuns hållbarhetsutvecklare planera och genomföra en LHU-aktivitet riktad mot högstadie- och gymnasieelever.

9. Delta i och vara Utbildning Gävles koordinator för det följeforskningsprojekt som pågår till juni 2016 och utveckla implementeringen av lärande för hållbar utveckling utifrån detta.
10. Möjliggöra ytterligare forskning inom LHU i Gävle genom nyttjande av det samarbetsavtal som Utbildning Gävle har med Pedagogiskt Utvecklingscentrum Dalarna (PUD) där en eller flera av våra lärare (med mastersexamen) har möjlighet att forska inom pedagogik.
11. Tillsammans med miljöutvecklaren på Utbildning Gävle se över kravspecifikationen för nybyggnationer och ombyggnationer av förskolegårdar/skolgårdar så att de stödjer en god verksamhet när det gäller LHU.
12. Följa upp det arbete som påbörjats och återkoppla till berörda verksamheter.
13. Utvärdera implementeringen.
14. Planera och skapa goda förutsättningar för det fortsatta arbetet.

Tidplan

Implementeringen fortsätter januari 2016 och pågår under hela året, fram till och med 2018, då strategin för lärande för hållbar utveckling ska vara fullt implementerad. Medel söks dock för ett år i taget.

Månad 2016	Aktivitet
Januari - December	Fortsatt implementering

Placering av tjänster

Utbildning Gävle

Ansvarig för uppdraget

Utbildning Gävle

Beräknat behov av medel från särskilda utvecklingsinsatser

Vi föreslår att medel från särskilda utvecklingsinsatser finansierar fyra deltidstjänster inom kommunen under en tolv månadersperiod för att fortsätta implementeringen av strategin. Dessa personer ska tillsammans kunna arbeta med alla stadier 1-19 år. Poster för övriga kostnader finns också med i nedanstående budgetförslag.

Beräknad budget

Deltidstjänst projektledning, 70 % tjänst (12 mån)	420 000 kr
Utveckling av pedagogisk plattform, stöd till gymnasieskolor och arbeta med Hållbar stad/dylikt (motsv. We Change), 10 % tjänst (12 mån)	60 000 kr
Stöd till förskolor och skolor, 15 % tjänst (12 mån)	90 000 kr

Utveckling av pedagogiskt material för LHU (utomhuspedagogik) och hålla utbildningar, 10 % tjänst (12 mån)	60 000 kr
Resor, förtäring möten, m.m.	40 000 kr
Övriga kostnader	40 000 kr
Totalt	710 000 kr

*Frank Stoor, Förvaltningschef
Utbildning Gävle*

*Bo Bäckström, Planeringschef
Kommunledningskontoret*

Strategi för Lärande för Hållbar Utveckling - Projektorganisation

Styrgrupp vilken var densamma som ledningsgruppen för Utbildning Gävle

Sponsorn representerades av Jon-Erik Egerszegi

Uppdragsgivare/biträdande sponsor Sofia Lord

Projektledare Ullrika Forsgren

Projektdeltagare:

Karolina Häagg Franzén

Catrin Hållberg

Bengt Söderhäll *

Åsa Rosenqvist *

Jeanette Berggren *

Hållbarhetsombud (miljöombud) för Utbildning Gävle (ca 20 st)

Referensgruppen – ca 10 st från flera delar av kommunen

* fram till december 2015

Kommunikationsplan lärande för hållbar utveckling 2016

Målgrupp	Önskad nivå av delaktighet /kunskap	VAD vill vi kommunicera?	Ansvarig/kanal	När/hur ofta
Referensgruppen	Tycka till om helhet och valda delar	Helheten och valda delar såsom implementeringsplanen	Projektledaren, via möten och mejl	Referensgruppsmöten ca varannan månad
Styrgruppen	Fullt engagemang, styrande	Helheten och valda delar såsom implementeringsplanen	Miljöstrateg Utbildning, via möten och mejl	Möten en gång per halvår, samt löpande
Utvecklingsavdelningen, Utbildning Gävle	Informerade	Resultat, samt det som är direkt användbart ute i verksamheterna	Via APT, mejl och Ankaret	Minst en gång per halvår, samt vid behov
Områdeschefer, förskolechefer, rektorer, biträdande förskolechefer och biträdande rektorer UG	Fullt engagemang	Resultat, aktuella erbjudanden, ny information	Via styrgruppen, chefsträffar, dialogmöten, Ankaret och mejl	Vid efterfrågan, när det blir aktuellt, samt på chefsmöte minst en gång per år
Övriga chefer inom UG	Medverkan	Resultat, aktuella erbjudanden, ny information	Via styrgruppen, chefsträffar, Ankaret och mejl	Vid efterfrågan, när det blir aktuellt, samt på chefsmöte minst en gång per år
Alla pedagoger inom UG	Fullt engagemang	Aktuella erbjudanden, ny information, puffa för självstudiekitet	Via biträdande förskolechefer/rektorer, hållbarhetspedagoger, miljöombud, Ankaret och mejl.	Miljöombudsträffar, vid nyheter, samt vid efterfrågan
Bibliotekssamordnare	Medverkan	Behov av material för LHU, resursbank	Projektledare LHU	Vid behov
Ungdomsrådet	Medverkan	Utvalda frågor	Via ungdomsstrateg Karl Nässén och mejl	Vid behov
Interna/externa HU-resurser i kommunen	Medverkan	Resurskartan (underhåll av den), samt info till nya resurser	Projektledaren samt via referensgruppen	Vid behov
Det regionala och det nationella LHU-nätverket	Informerad	Strategi LHU, status, specifikt material som efterfrågas	Projektledaren, ansvariga för det regionala nätverket	Två regionala nätverksträffar, en nationell konferens, samt vid behov
Utbildningsnämnden	Informerad	Status	Projektledaren och miljöstrategen via förvaltningsledningen	Vid efterfrågan
Lokala och regionala medier	Informerad	Status, större händelser	Projektledaren/miljöstrategen, via kommunikationsavdelningen UG, samt förskolor och skolor	Minst tre tillfällen under året
Medborgarna och föräldrarna i Gävle och regionalt	Informerad	Hur LHU-strategin konkretiseras i verksamheten	Arbetsgruppen för LHU/miljöstrategen via hemsidan på varje verksamhet, ev. Facebook, gavle.se, samt lokala media (se ovan)	Minst tre gånger per år
Andra myndigheter lokalt och regionalt, t.ex. Region Gävleborg, Länsstyrelsen, HiG	Informerad	LHU (och övrigt MSP-arbete), status och vidare arbete, följeforskningsrapport	Projektledare och miljöstrateg (med stöd av KLK miljöstrateg, controller och utvecklare)	Minst två gånger per år
NGO organisationer lokalt och regionalt	Informerad	Vad som efterfrågas	LHU-arbetsgruppen, miljöstrategen.	Informerad via media etc. (se medborgare ovan) samt på efterfrågan
Regionala politiker	Informerad	Vad som efterfrågas	LHU-arbetsgruppen,	Informerad via media

			miljöstrategen.	etc. (se medborgare ovan) samt på efterfrågan
Andra kommuner	Informerad	Strategi LHU, verktyg, status mm	LHU-arbetsgruppen och miljöstrategen, via gavle.se, konferenser och löpande mejlkontakt	Nationell LHU-konferens, nätverksträffar och vid kontakt/visat intresse
Nationella medier	Informerad	Status, större händelser	Projektledaren/miljöstrategen, via kommunikationsavdelningen UG	Minst en gång under året
Andra myndigheter nationellt, t.ex. Skolverket	Informerad	Strategi LHU, implementering, verksamheter med utmärkelser, följeforskningsrapport	LHU-arbetsgruppen och miljöstrategen, via gavle.se, nationell LHU-konferens	Minst en gång under året
NGO organisationer nationellt	Informerad	Vad som efterfrågas	LHU-arbetsgruppen, miljöstrategen.	Informerad via media etc. (se medborgare ovan) samt på efterfrågan
Nationella politiker	Informerad	Vad som efterfrågas	LHU-arbetsgruppen, miljöstrategen. (i övrigt via HUT-gruppen, LHU-nätverket)	Informerad via media etc. (se medborgare ovan) samt på efterfrågan